

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-ни Мира Цветкова-Арсова,

катедра „Специална педагогика и логопедия“ при ФНОИ,

СУ „Свети Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **“доктор”**

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Специална педагогика на английски език

Автор: Христо Бабалис

Тема: „Ерготерапевтични подходи и стратегии в обучението на високофункционални ученици от аутистичния спектър (със синдром на Аспергер)“

1. Общо представяне на докторанта и процедурата

Христос Бабалис е зачислен в редовна докторантура по специална педагогика на английски език във ФНОИ на СУ «Св. Климент Охридски» през април 2017 г. Отчислен е с право на защита през април 2020 г. Похвално е, че процедурата по защита започва веднага след отчисляването, което е доказателство за добрата, упорита и интензивна работа през трите докторантски години и завършването на дисертационния труд навреме.

Представеният от докторанта комплект материали на хартиен и на електронен носител включва изискваните и необходими документи по процедура за защита съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Кл. Охридски“.

2. Значимост и актуалност на темата на дисертационния труд.

Дисертационният труд на Христос Бабалис е посветен на познанието върху включването и използването на ерготерапевтични стратегии и подходи в обучението на ученици с високофункционаращ аутизъм (по-конкретно със синдром на Аспергер). Безсъмнено темата е важна и актуална, от една страна поради фактът, че се наблюдава увеличаване на броя на децата и учениците от аутистичния спектър в световен мащаб, и поради все по-масовото

навлизане на ерготерапията като вид терапия при деца и ученици със СОП като цяло и на тези с аутизъм в частност.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд. Дизайн и структура.

Дисертационният труд е в общ обем от 207 страници. Реалният текст без библиографията и приложенията, е 174 страници. Тук откривам малко разминаване с отбелязаното в Автореферата, а именно там са посочени общ брой страници на дисертационния труд: 194.

Дисертационният труд има добра, класическа структура и се състои от увод, четири теоретични глави, една глава, излагаща постановката на изследването, глава с анализ на получените данни и резултати и дискусия по тях, изводи, заключение, научни приноси, библиография и две приложения. Съотношението между теоретичната част, описание на методиката на изследване, и анализа, е относително балансирано и е приблизително 117:8:50 страници.

Дисертационният труд започва с увод, който добре въвежда в изследваната проблематика.

Първа глава предлага дефиниране на аутизма. Тя се състои от 7 параграфа. Тук се дават различни дефиниции и класификации, посочват се диагностични критерии, както и се прави интерпретация върху аутистичния спектър.

Втора глава е озаглавена „Образователно въздействие и ерготерапевтични подходи при деца със синдром на Аспергер“ и в нея се описва както ерготерапията и нейните стратегии и интервенции, така и други известни и използвани при ученици с аутизъм образователни стратегии, като системата ТЕАССН и пр. Предлага се добър анализ и балансирано описание на различните подходи и стратегии за въздействие с акцент върху ерготерапевтичните подходи. Тя съдържа 9 параграфа.

Трета глава има три параграфа. Тя засяга и описва някои други алтернативни терапии и стратегии на въздействие, приложими при ученици от аутистичния спектър, като сензо-моторната интеграция, ерготерапията и психотерапията. Тук ерготерапията би могло да се изключи, предвид това, че тя е основен обект на дисертационния труд. Също така тази глава би било удачно да се обедини с втора глава.

Четвърта глава е посветена на аутизма и възможностите за приобщаване на ученици от аутистичния спектър. В нейните общо 5 параграфа много добре и умело се описват както потенциалните възможности, така и някои затруднения в приобщаването на тази група деца и ученици.

Петата глава запознава с постановката на изследването. Отчитам целта като малко пространно, но все пак ясно формулирана. Издигнати са три работни хипотези, които са реалистични и звучат адекватно, оформени са три задачи и са описани три изследователски

методи. Участници в изследването са 160 учители. Методиката на изследването включва използването на два въпросника. Първият е особен подробен и задълбочен и е създаден от автора заедно с научния ръководител, а вторият, също авторски, съдържа 10 по-кратки въпроса.

Последната, шеста глава, предлага изчерпателен и обстоен статистически, количествен и качествен анализ на получените резултати. Използвани са програмата SPSS версия 22.0 и Microsoft Office Excel 2013. Анализът е добросъвестен и задълбочен и се основава на всички събрани данни от въпросниците. Той е онагледен с голям брой таблици и графики. В целия дисертационен труд са включени общо 29 фигури, 29 таблици и 11 изображения.

Въз основа на анализа на резултатите се потвърждава изцяло първата хипотеза и частично втора и третата работни хипотези. Отчитам като добросъвестно отразяването на точното състояние на работните хипотези въз основа на получените резултати.

Докторантът достига до 9 изводи. Те произтичат пряко от проведеното изследване. Би могло да се отправят и препоръки.

Трудът завършва с добро построено заключение.

Библиографската справка е богата. Тя съдържа общо 223 заглавия. Включени са и задължителните и изискуеми литературни източници, отпечатани през последните пет години.

4. Приноси на дисертационния труд за науката и практиката

Приносите, които докторантът сам извежда, са общо 5, от които 2 са насочени към теорията и 3 към практиката. Те звучат адекватно и отразяват постигнатото чрез изследването. Изразявам съгласие с тях. Одобрявам и това, че няма залитане към извеждането на твърде много приносни моменти.

5. Публикации по темата на дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертационния труд са три, всичките вече издадени. Те обхващат периода 2018–2019 г. Всички те са доклади от научни и докторантски конференции, И трите публикации са по темата на дисертационния труд и ги приемам като такива.

6. Автореферат

Авторефератът отразява и пресъздава в синтезиран вид и формат основните моменти и съдържанието на труда. Той е в общ обем от 81 страници. Изказвам задоволство от дизайна, структурата и съдържанието му.

7. Въпроси и препоръки

Имам следните въпроси към докторанта:

1. Как мислите: следва ли синдрома на Аспергер да съществува като отделна форма и подвид на аутистичния спектър?
2. Как могат да се използват резултатите от проведеното от Вас изследване в практиката и как събраните данни могат да я подобрят?

Заключение:

Дисертационният труд на Христос Бабалис отговаря на необходимите изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Кл. Охридски“. Той е издържан в теоретичен, експериментален и аналитичен план. Построен е добре в изследователско отношение и чрез проведения експеримент достига до резултати, които представляват принос за науката и практиката. Дисертационният труд недвусмислено показва, че Христос Бабалис притежава изискуемите теоретични познания, умения за самостоятелно подготвяне и провеждане на научно изследване, умения за анализ и интерпретиране на събраните данни, умения за формулиране и извеждане на изводи и достигане до значими обобщения и заключения, както и до извеждане на приносни моменти.

Основавайки се на гореизложеното, давам своята **положителна оценка** на дисертационния труд и съпътстващия го автореферат, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Христос Бабалис в област на висше образование: 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

28 септември 2020 г.

Изготвил становището: .....

(проф. дпн Мира Цветкова-Арсова)